

ומעטים עוד יותר עברו אימון צבאי כלשהו. בחלק הקדמי של התמונה: שני ילדים יפואיים. בתוך אחת משוחות-המגן שנחפרו ממזרח לעיר, בין יפו ומקווה ישראל. ליפו היו מגיעים מעזה דרך הים, וחוזרים חזרה בסירות. לעיתים היה הדבר אף מסוכן.

מתנדבים מעזה צועדים במבואות יפו, כשבראשם נישא דגל פלסטיין. הם היו חלק מן הגל הראשון של מתנדבים, אשר הגיע ליפו עם פרוץ הקרבות של מלחמת תשי"ח. רק מעטים מהם באו עם נשק —

השבוע מלאו 21 שנה ל-
נפילתה של יפו הערבית
לידי כוחות ישראל. אחד
המפקדים הערביים, שב-
רח מן העיר וחי מאז ב-
ירושלים המזרחית. מת-
אר בעמודים אלה את
התפוררותה האיטית של
העיר הערבית הגדולה
ביותר בארץ — יפו.

ימיה האחרונים של יפו הערבית

הסראי שפוצץ שימש מישכן של משרדי הממשלה המנדטורית ביפו, בניכר השעון. אפשר לראות את הריסותיו עד היום. הוא פוצץ עלידי האציל, ב'4 בינואר 1948, ונהרסו בו 35 ערבים ונפצעו 143.

שבים נחותים של עיר כבושה. הם העליבו נכבדים, לעגו לאולתיותם של הפלסטינים, נטפלו לבחורות הגונות ברחוב. הם אספו את הנשק מידי תושבי העיר — ומכרו אותו בשוק הפרטי. הם ניסו להכניע את אל-נג'אדה למרותם — ורק הצליחו לגרום חיכוכים וקטטות. הקצינים העיראקיים בילו את לילותיהם בכתייהקה ובתי-הבושת, והיו חוזרים שיי כורים עם שחר למקומות-מגוריהם. כמה משפחות, שחששו לכבוד בנותיהן, מיהרו

מנכבדי העיר ונסעו למשק, כדי למסור דו"ח על המצב החמור לחעדה הצבאית שליד הליגה הערבית. הוא נתקל באוונזים אטומות — וכעבור שבוע מיום קבלתו את המינוי, התפטר. במקומו נשלח ליפו עאדל ג'מאל אל-דין, אף הוא עיראקי. כעבור שבוע הופיעה גם התיגבורת העיראקית שכה ציפינו לה. זה היה יום שחור ליפו. כי העיראקים לא היו אלא אספוף סרוע, שהתנהגו כב' שחצנות והתייחסו אל בני העיר כאל תר-

ערבית. הוא כינס אותנו במשרדי הקירייה, והירצה בפנינו על תוכניותיו. את כל ענייני הביטחון, הצהיר, ייסול לידינו ה' בילעדיות. ההתחרות בין גופים צבאיים חייבת להיפסק. צעירי אל-נג'אדה יסורו מעתה למרותו; העירייה תבטיח תברואה תקינה ואספקת מזון. צעירי אל-נג'אדה נעלבו — והוציאו את הרהיטים ממשרד ועדת הביטחון. כא' שר ערך המפקד החדש מאזן של מצב הנשק בעיר — נדהם. הוא לקח עימו אחד

ר תחילת חודש פברואר, כבר היתה יפו עיר במצור. סימן-ההיכר הבולט ביותר: מחסור גובר והולך במזון. הסר חרים אגרו אותו, והמחירים האמירו. שלושה מיקרירצח קרו, זה אחר זה, בגלל המצוקה. עניים, שלא יכלו להשיג מזון בצורה אחת, רצחו סוחרים ושדדו את מחסניהם. ב'5 בפברואר הוסיע ביפו הסגן-אלוף העיראקי עבד-אל-והאב אל-שייך עלי, ש' מונה כמפקד חזית יפו מטעם הליגה ה'

המפקד אל-הווארי שעמד בראש אירגון אל-נג'אדה, אירגון צבאי למחצה שנועד להגן על יפו. אל-הווארי, כיום שופט מחוזי בנצרת, מסומן בעיגול. ליוו עומד מוחמד אל-פארה, כיום נציג ירדן באו"ם.